

Sørgmuntre historier fra fynske kirkebøger

Ved *G. Hvidkjær*

For mange år siden fandt jeg denne morsomme historie i en kirkebog på det Sjællandske landsarkiv:

Helsingø og Drøsselbjerg sognes kirkebog, 1694-1759, side 119:

I 1698 Dom. Oculi Afløste jeg publice Maren Hansdatter af Drøsselbjerg for sin første fødsel i letfærdighed med Poul Andersen, hvilken hun tog med vold, om aftenen, da han havde med et bånd bunden sin dør inden til, rakte hun med en kniv ind, overskar båndet og gik ind til ham.

Dengang var mit kendskab til, hvor meget af ovennævnte og lignende man kunne finde i kirkebøgerne, ikke ret stort. Først da jeg i 1977 kom fra Rigsarkivet til Landsarkivet i Odense, gik det op for mig, hvor meget kirkebøgerne kunne berette, når man har øjnene med sig. Igennem mit daglige arbejde i læsesalen blev jeg opmærksom på disse beretninger og gav mig til at samle på dem. De efterfølgende historier beretter om så og sige alle sider af den menneskelige natur. Det er nemlig beretninger om godt og ondt, sjovt og sørgeligt, ja sågar mord, samt meget andet.

Jeg takker samtidigt de læsesalsgæster, som har gjort mig opmærksom på flere af historierne.

Når der er påfaldende mange eksempler fra Gudbjerg sogn, skyldes det, at kirkesangeren i sit eksemplar af kirkebøgerne 1814-30 har noteret sin uforgribelige mening om de afdøde, og efter disse notater at dømme, har det stået meget dårligt til i Gudbjerg sogn.

Men fra c. 1830 ebber sidebemærkningerne ud, og hvis en præst eller kordegn i dag tillod sig at genoplive dem, ville vedkommende få en alvorlig næse af provsten.

Det bemærkes, at før 1814 anvendtes i vid udstrækning den såkaldte liturgiske datering, dvs. søn- og helligdage angives med deres traditionelle navn på dansk eller latin, f.eks. Maria renselsesdag eller Marie purificatio, der står for kyndelmisse d. 2. februar. 3. Dom p. Trin. betyder 3. søndag

efter Trinitatis, og datoerne for søndagen kan findes ved hjælp af en kalender og er her angivet i parentes.

1. Fødsel og dåb

1674 d. 27. oktober hjemmedøbt Stephan Rasmussens barn i Villestofte, kaldet Rasmus, hvilket er et meget sælsomt foster, vanskabt på ansigtet, og har 6 fingre på hver hånd, og 6 tæer på den højre fod. Gud hjælpe dem nådelig med det, og tag det, efter din guddommelige vilje til himmerig.

NB. Dette barn døde straks samme aften. (Pårup).

Anno 1680 den 24. Aug; om aftenen, kom en fremmed kvinde her til præstegården, som kaldte sig Malleene Danielsdatter, sagde at være kommen fra Skåne, hvor hun havde haft en rytter under den svenske tjeneste og oberst Lübeckers regiment, som skal være død ved påske næstforleden. Hun kom her med et nyfødt drengebarn, som hun nylig havde født i urtegaardsmandens have ved Pilehus paa vejen fra Nyborg, og som de kastede hende paa en vogn som førte hende her til Vindinge med sit barn og ingen ville indtage hende, kom hun hid til mig og klagede sin nød, begærede at jeg ville døbe hendes barn som hun troede ikke vil leve. Jeg miskunde mig over hende, tog hende ind, og lod hende ligge et sted i huset, døbte hendes søn og kaldte ham som hun begærde Christopher, efter hendes salig mand, som skal have heddet Christopher Eriksen. Dette var om aftenen straks solen var nedgangen, om morgenen derefter lidt før solen stod op fødte hun end et barn, en pige, som blev kaldet efter hendes søster i Norge Marie Elisabeth. (Vindinge).

1717. 17. februar: Begravet Hans Hansen Lollichis barn af Ommel, som var vanskabt og dødt født, det havde 2 velskabte hoveder det ene lige i jævne det andet og hals ved begge hoveder og stod begge lige frem, det havde et meget bredt bryst men kun 2 hænder og 2 arme og 2 lår, ben og fødder. (Rise).

1720: Festo Annunt: Marie (25 mar.) blev et barn døbt som på hedensk vis var gået hen uden dåb og christendom på 4de år. Et kvinde menneske Anne Hansdatter som 13 år havde tjent i Fåborg, havde ladet sig forlokke

uden pas og bevis at gå med en skalk, som gjorde hende vis på at ville ægte hende, (som dog havde både kone og børn på Langeland ved navn Rasmus Siøe) med hvilken hun 4 år havde løbet omkring, holdt sig fra alterens sacramende, og avlet i hor tvende børn, det ældste var udøbt, det andet døbt i Randers, hvorom Hr. Biskop Lødberg gjorde sig nogen umage for at få ret kundskab. Da den var erholdet, blev kvinden tilladt at afsone sin synd i Fåborg, og med det udøbte barn blev det anordnet af Hr. Biskoppen at det skulle lidet undervises og så døbes, hvilket også skete. Men som præsten i Åby, i hvis menighed moderen med barnet opholde sig hos hendes forældre, ikke ville døbe det, forrettede jeg det selv i Ulbølle kirke i mange fornemme og adelige folks overværelse, og barnet blev kaldet Christen, hvor da af Peirup var beskikket nogle folk til vidner ved barnets dag. Få dage derefter løb den slemme taske bort igen med det slemme menneske, og tog begge børnene med. Så bliver skarn skarn, ihvad godt der betees dem. Af hr. Biskoppen blev det anordnet over det hele stift, at de onde mennesker skulle angribes, hvor de kunne træffes. (Ulbølle).

1759 Dom Jubil. d. 6. Maj begravet, afgangen Anders Hansen Møllers barn af Mesinge, døbt d. 25. April og kaldet Anders, samme dag faderen blev begravet. På samme barn var de 2 længste fingre på hver hånd sammengroede. (Mesinge).

1779 dj: 8. July blev Niels Rasmussens hjemmedøbte søn Rasmus jordnet 3 dage gammel og var en elendig vanskabning. (Marslev).

1784 Dom 9 post. trinit. (8. aug.) blev en negerinde fra Afrika (der som et lidet barn på 3 a 4 år var bortrøvet fra hendes faders hus, og bragt til København, hvor hun var så heldig, at blive antaget af dette steds høyvelb: patron og patronesse som sørgede for hendes opdragelse) døbt her i Nørre Lyndelse kirke og kaldet JULIE ADOLPHINE efter det høje herskab her til Bramstrup Hs eksellence, Hr. overgeneraladjutant von Ahlefeldt og hendes nåde frue generalinden, som selv var hendes faddere tillige med fru kammerherreinde Kørbit til Vejrup, Hr. kammerherre Tengmagel til Vejlegård, og Hr. major Rosenkrands til Søbysøgård. – Hun var et meget godt barn. – Gud styrke hende fremdeles i det gode til

sit navns ære og hendes salighed. (Nørre Lyndelse).

1794 16' søndag efter trinitatis (5/10) lod indsidder Lars Andersens sted-datter i Barløse Maren Nielsdatter som tjente i Mygindlundgården ved Mygind i Thurup sogn en dreng offentlig fremstille i kirken til sin dåbs bekræftelse, der forhen ved hjemmedåben var kaldet Niels, med hvilket uægte barn hun besvangret kom her til sognet. – Niels Lykkes datter Anna Kirstine bar det. Fadderne var: Jørgen Ruemand, lille Peder Rasmussen, Niels Lykke, Hans Nielsen, Anders Madsen og Jørgen Andersen, alle fra Barløse. Til barnefader blev udlagt Hans Pedersen tjenende i Mygindlundgården og en søn af Peder Smed i Lundager.

N.B.: Rygtet gik, at to andre kvinder gik på samme tid frugtsommelig med denne krabat. Smukke ting i kristenheden. Men hvor er diciplin, der skal holde slige udsvævelser inden sine grænser? Den gejstlige menigheds arm er afhugget, og den verdslige, der ene har magten, har ladet sig bestikke. (Barløse).

2. Dødsfald og begravelser

1659. Den 27. sep. Begravedes Jens Skrædder i Fraugde som de svenske paa kirkegården om natten skød en forgiftet kule i benet hvor af han døde. (Fraugde).

1660. 26. aug. Et ungt barn, som Hans Pedersen i Stegsted uden min videnskab satte udi vor kirkejord, og jeg ved ikke, hvad det var, eller det var en pige eller dreng, men der jeg kom på kirkegården, begærede hans hustru, at jeg ville kaste jord derpå. (Pårup).

1688. 26. Januar kastet jord på Ditlev Abels nyfødte drenge barn som døde i fødselen og ikke blev kastet jord på af præsten, men på en sær måde bortført om natten og faderen selv kaste jord på. Præsten dømte og biskopen noterede, jeg gjorde bekostning. (Rudkøbing).

1718. Mandagen, d. 25. Juli blev en Sergent, Anders Hansen Barfod – begravet, som ved en hastig ildebrand – på sengen udi ilden omkom. (Derefter skriver præsten) Såsnart er det gjort med os, som vi ser i denne

salig hensovende. I går rød, idag død. I går vidste han ikke sin dødsdag, men var sund og ved godt helbred, idag både død og begravet. Hans hastige dødsfald skal minde os hver dag om vores dødsdag, den vi ikke mere ved, end Isak der siger: Jeg veed ikke min døds dag. Det var ligteksten, som jeg over ham forhandlede. (Ollerup).

1736. 29. Dec. blev Hans Christian Jokumsens salige hustru Anna Rasmusdatter af Ollerup, 31 år, 8 måneder og 14 dage gammel tillige med hendes dødfødte pigebarn, der blev født, undtagen hovedet, som blev tilbage hos moderen, begge i en kiste begravet. (Ollerup).

1742 Dom 19 pr. Trin (30. sep.) stod Peter Petersen som tjente degnen her i Rønninge, åbenbare skrifte fordi han under prædiken Dominicia Quacimodo for hen, med degnens bøsse skød tjenestepigen, så ilde, at hun kort tid efter døde i Odense, og gerningen siden ved dom blev kendt at have været af våde. (Rønninge).

1756, Død 5. Aug. Begravet 8. Aug. Friedric Laurs i K. faldt med ligbåren i våbenhuset og blev slaget til døde, gl. 30 år. (Vindinge).

1763 Die Vilrit (31. marts) Begravedes Christian Smeds hustru af Solby Abalone Hansdatter som døde 24 timer efter at hendes barn var tagen fra hende i 3 stykker, barnet som blev begravet ved moderen, det var en dreng. (Mesinge).

1778 d. 6. December begravet inderste Knud Dams søn Anders 17 år gammel: som døde meget hastig i skolen torsdag formiddag d. 3. Imidlertid han stod og blev undervist af degnen iblandt de andre konfirmander, da han sank i knæ, faldt tilbage og døde straks på stedet uden i forvejen at have fornemmet til noget, eller blev rørt af nogen. (Ullerslev).

1784. Begravet onsdagen den 3. marts. Hans Rasmussen inderste gammel 51 år, da hans kone nylig var kommen med det 12 barn. (Seden).

1795 Fredag den 13. marts lod Hans Nielsen Rørmose, som i foregående år fik af gårdmand i Kaslund Rasmus Hansen 2 skæpper land at bygge et

lille hus på, sin hustru Dorthe Hansdatter begrave i de fattiges jord, efter angivelse 46 år gammel. – Hun døde i barselsseng uden at blive forløst. – Manden er meget berygtet for tyvegerninger, og hans ligegyldige åsyn, og hans unaturlige frække handling ved denne sin kones ynkværdige død og skilsmisse fra 3 andre små moderløse, bekræfter rygtet. Men hvad skal en præst gøre der hvor ingen offentlige vidner vil fremtræde? Jeg har hemmelig formået ham, men mere er der vel ikke at gøre ved offentlig bekendelse men derfor ikke offentlig beviste laster. (Barløse).

Død 9/11 1816, Johanne Marie Karlsdatter 1/4 år. Blev sultet ihjel, da barnet ikke fik stort andet at leve af end sukker, i såkaldte sugepatter. (Gudbjerg).

Død 18/4 1819, Maren Rasmusdatter, 54 år. Døde af lutter dum indbildning at hun var forhekset af E. Pedersens kone. (Gudbjerg).

Død 10/4 1875, Niels Poulsen.

Anmærkning: Den sidste af 9 søskende som i løbet af 17 år er døde af brystsyge. (Stenløse).

3. Mord

1716 Dom 10 pr. Trinit (16. aug.) absolveret. Madtz Mouridzen af Røjstrup for horeri begangen i hans ægteskab, med Karen Lauridzdatter, som formedelst hun med sin barne fødsel omgikkes i dølsmaal, og hendes barn da blev funden, blev hun dømt og halshugget d. 15. september indeværende år. (Rønninge).

1758 Onsdagen d. 22. feb. Niels Pedersen af Sandager begravet som d. 13 ejusd. om aftenen blev overfaldet af 6 karle paa Trunnerup mark, morderisk medhandlet og døde derefter d. 18. om natten. (Gisleve).

1769. 4. Juni Dom 2 post. Trinit. Jesper Olsens unge datter Karen fra Bladstrup, begravet, 2 år gammel. Dette uskyldige barn kom ulykkelig af dage, da det paa grusom måde i vuggen blev myrdet således, at struben

gandske blev overskåren af et andet menneske, en karl som tjente i gården, nemlig Rasmus Jørgensen af Raunholts gods.

Denne karl blev for begået mord idømt evig fængsel og at piskes 1 gang hver år i den samme dag som mordet skete. Han blev sendt til Citadellet i København, hvor han skal forblive. (Hjadstrup).

Begravede:

1772. Marts den 4. Caren Justdatter af Korkendrup der af sin stedmoder blev slaget og skåren til døde. Barnets fader Just Hansen blev beskyldt for mordbrænderi i Hjulby og derfor arresteret i Nyborg, hvor han døde i fængslet 1771. Moderen blev brændt i panden og pisket og siden bragt til tugthuset i København på livstid d. 18. dec. 72. (Avnslev).

1780 dom: 1. pr. d. 28. Maj Jordet Jochum Hansen husmand og inderste af Nisted som torsdag eftermiddag d. 25. Maj grusom blev myrdet af sin egen kone Maren Rasmusdatter hvilken med gode og kærlige ord bad ham hvile sig på sengen, da han for hende havde været syg og svag, og da han var kommen i sengen tilbød hun sig at binde en halsklud om hans hals, som hun kvalte ham med og da hun end da så liv i manden, løb hun efter en kniv, hvormed hun næsten skar hovedet af ham, hvilket hun selv straks gav til kende for gårdmanden Peder Jespersen og hustru som de var tilhuse hos, hvilke lod hende straks bevogte og derefter uden ophold gav det tilkende for naboer og øvrigheden, der på embedets vegne med tiltagne 2 feltskærere lod den dræbte mand 33 år gammel besigte, og dagen derefter lod denne umenneskelige kvinde bringe i Odense arrest.

1781 d. 8. Maj, blev delikventinden Maren Rasmusdatter af Nisted henrettet straks ved Kluset, som for gangen år havde myrdet sin egen mand. Hun blev 5 gange knebet med gloende tænger, derefter hånd og hoved afhugget og legemet lagt på stejle. – Præsten til Sct. Hans Kirke i Odense Hr. Achen tillige med degnen C. Bang i Lumby og skoleholderen i Hjulby var nogle dage for ud hos hende i Odense i arresten ved hendes præparation, og tillige og tilstede ved hendes henrettelse. (Lumby).

1789 nr. 7 Løverdags d. 16. Maj skar Frederich Warnickke, dragon ved kammerherre Adellers escadron, struben over på en gruesom måde paa

sin 7 år gamle søn, og gav sig derpaa strax selv an – drengen blev ej 18de begravet i frie Garnisons jord. (Odense Sct. Hans Garnison).

Den 14. Juli 1821 fandtes ved Østerstrand ud for gårdmand Mads Hansens grund af Lejbølle et dødfødt pigebarn. Ved undersøgelse fra justitiens side fandtes det, at dette barn var født i dølgsmål d. 7. juli samme år af huslejer Mads Hansens hustru Anne Marie Christiansdatter sammesteds. Straks efter fødselen kvalt med et tyndt klæde af moderen som den påfølgende nat gik til stranden, og udkastede det der.

Manden fralagde sig at være fader til barnet, og moderen udlagde til barnefader pensionist, underofficer Martin Petersen i Lejbøllegården. Det døde barn nedsættes i kirkegården d. 19. juli samme år uden ceremonie efter øvrighedens foranstaltning. (Bødstrup).

Død 8/4 1823, Niels Nielsen, 78 år. Blev forgivet af sin stedsøn, med moderens vidende. (Gudbjerg).

Død 6/4 1831, Jens Nielsen, 75 år. Mistænkelig som mordbrænder. (Gudbjerg).

Død 17/6 1835 Anne Jensdatter, 24 år. Malkepige på Sanderumgård. Dræbt af sin kæreste i frugtsommelig tilstand ved at overskære halsen på hende, og derpå sig selv. (Davinde).

Død 20/5 1868. Et drengbarn født i dølgsmål i Ballegården af ugift Karen Christiansen.

Anmærkning: Ombragt af moderen straks efter fødselen ved at hun knugede det ½ time med sit knæ for ikke at lægge hånd på det, og derpå nedgravet under en busk i haven. Derpå gik hun til malkning, men røbedes af blodet. (Hårby).

4. Selvmord

1722: Tirsdag d. 29. November blev kastet jord på Christopher Hans Husmands hustru Maren Jørgensdatter som var født på Kægnes på Alsø,

og druknede Juleaften i hendes brønd. Gud ved hvordan. Var 70 år gammel. (Lindelse).

1737 d. 30 Juli, klokken imellem 8 og 9 morgen, blev en dreng ved navn Peder Hansen (døbt i Gislev kirke 1727, og, som et faderløst og moderløst barn, da han var 8 år, antaget af sin morfader Jens Rasmussen skræder) fundet hængende død i en Elle i smedehaven, straks ved Ørbæk kirkegård; hvilket straks blev andraget for amtmanden som beordrede herredsfogeden at besigtige ham ved syns mænd, og nøje udspørge al denne sags beskaffenhed. Hvorpå, efter amtmandens decision, denne dreng som blev befundet at have ombragt sig selv. Fordi han kun var 10 år, blev nedskåret af sine pårørende, i overværelse af alle Ørbæks mænd og alle Ørbæks unge mennesker, til hvilke blev talt hæftig formanings tale. (Ørbæk).

1758. Begravede Jørgen Nielsen som ombragte sig selv med en kniv, blev efter øvrighedens dom begravet den 7. januar i kirkegården.

Pro. mem: Blod penge klarer sagen. Degnen fik ingen. Hvor de blev af ved jeg ikke. (Hjadstrup).

1806. 10. August begravet Anna Poulsdatter. Hun var ugift og til huse hos gårdmand Hans Johansen i Sandager, hvor hun tog livet af sig ved strikken den 5. Aug. Af forhøret oplyses at hun havde gjort gerningen dreven af en yderlig melankoli, da hun i mange år skal have ført et slemt liderligt levnet og var i alle måder et ondt menneske, til plage for sig selv og andre. Hun var 66 aar gl. (Gislev).

Død 14/8 1836 Johanne Knudsdatter, 35 år. Blev fundet hængende i mandens huggehus. Skal have været en meget brav kone. Hvorledes hun er kommet til at hænge der ved kun Gud og 2 mennesker. (Gudbjerg)..